

A „Nemzeti Színház Napja”: Katona József születésnapja, november 11.

Katona József a magyar drámairodalom kiemelkedő alakja. Jelentős szerepe volt a magyar színjátszás és a magyar nyelvű színjátszás kialakulásában.

1811-től a Második Pesti Magyar Játékszíni Társaság tagja lett. Darabokat fordított, illetve dramatizált álnéven, amely Békési József volt. 1812-ben „delectans actor”-ként a pesti együtteshez szerződött, majd Mérey Sándor meggyőzte, hogy színpadra lépjen. Két hónapig rendezőként is dolgozott. Déryné Széppataki Róza iránt érzett szerelme még tovább fokozta a színház iránti szenvedélyét. 1812-13-ban Békési álnévvel többször is fellépett az akkori rondellában. Állítólag jó színészi tehetséggel bírt, és szerepeiben nagy sikert aratott. Othello volt a kedvenc szerepe, ám szülei biztatására felhagyott a színészkedéssel, és ezentúl idejét a magyar irodalom és az esztétika tanulmányozásának szentelte. Öt év alatt huszonnégy drámát alkotott, eredetit és átdolgozottát egyaránt. Miután megírta a Luca székét, történelmi drámák írásába kezdett.

Már épp készült felhagyni drámaíró pályafutásával, amikor is felfigyelt egy az Erdélyi Múzeum című folyóirat által meghirdetett pályázatra, mely a kolozsvári Nemzeti Színház megnyitásakor előadandó történelmi dráma megírására ad lehetőséget. Erre a pályázatra írta meg fő művét, a Bánk bánt, bár azt az eredményhirdetésen még csak meg sem említették. 1819-ben átdolgozta a székesfehérváriaknak, de a cenzor nem engedélyezte annak előadását.

Később, 1833-tól kezdve Kassán, Kolozsváron, Budán, Debrecenben tűnik fel a műsoron, évenként egyszer. Majd 1839 márc. 23-án játsszák a Nemzeti Színházban, öt évig pihentetik csak 1845-től kezdve szerepel e színház műsorán évenként is többször, hogy az abszolutizmus idején eltiltatván, 1858 márc. 10-én végre megkezdhesse diadalmainak azóta szakadatlan útját. 1848 március 15-én, a Nemzeti Színházban esti műsorként éppen Bánk bánt játszották. (Kevesen tudják, hogy csak az első felvonást adták elő akkor este). Igaz, hogy az előadásból semmi sem lett, elnyomta az igazi politika láza. Pedig ez lett volna a remekműnek első, megcenzurázatlan, teljes szövegű előadása.

1826-ban Katona elkészítette egy színház tervrajzát (Kecskeméti Nemzeti Színház). A városában a vándorszínészek pártfogója volt, gyakran felszólalt értük, előadásait –amikor tehette - megnézte.

A színművei mellett sok fontos tanulmányt írt színházi és dramaturgiai kérdésekről. Bár a Bánk bán akkoriban nem aratott nagy sikert, azóta viszont a magyar költészet legnagyobb remekművei között említhetjük. Ezt a művét az egyik legkiemelkedőbb magyarsági drámánkként tartjuk számon sok év után is. Például opera is készült belőle 1861-ben Erkel Ferenc jóvoltából. Színházat neveztek el Katonáról Kecskeméten, és Budapesten is, elismervén a színjátszással kapcsolatos tevékenységét.